

הַתַּנִּי"ךְ נִשְׁלָנוּ

סֵפֶר שׁוֹפְטִים

אַלּוֹן חֲזָנִי
אִיּוֹרִים: נַעֲמָה לֵהב

אור עציון ספרי איכות תורניים

מכתב הסכמה
מאת הרב זכריה בן שלמה שליט"א
ראש הכולל והגרעין התורני "אורות יצחק" במודיעין

הרב אלון חזני שליט"א, רב קהילת אור התורה במודיעין, שהנני מכירו שנים רבות, יראתו קודמת לחוכמתו, בעל מידות תרומיות, נעים הליכות, למד שנים רבות בכולל, וזכה לעלות מעלה מעלה, ומשמש כרב ור"מ שנים רבות וזכה להעמיד תלמידים הרבה לאהבת תורה מידות ויראת שמים.

והנה כעת בא עם פירושו החשוב והיפה על ספר שופטים כדי להאריב התורה על לומדיה. הדקדוק והדיוק הם נר לרגליו ולכן היו לבטים כיצד לפרש ולאיייר דברים מסוימים על מנת שיהיו מדויקים, והתייעץ עימי כיצד ואיך לעשות זאת.

הפירוש נכתב בהסתמכות על חז"ל ופרשנים גדולי ישראל שהם נר לרגלנו ומפיהם אנחנו חיים.

ובאתי כאן בברכה, שיזכה להפיץ תורתו, ספר זה עם עוד ספרים אחרים, לזכות את הרבים ולהאיר עיניהם בתורתו, וידי רב לו.

בברכת התורה ולומדיה
הצב"י
זכריה בן שלמה

5. 28. 10

מכתב הסכמה
מאת הרב שלמה אבינר שליט"א
ראש ישיבת עטרת ירושלים

ישר כחו
של ר' אלון חזני
על ספרו החשוב
התנ"ך שלנו
ספר שופטים
עבור ילדינו היקרים
הערוך בעריכה נפלאה
גם נאמנה
וגם מושכת הלב
גם התוכן
גם הצורה
ובודאי יהיה לברכה גדולה.

בברכה נאמנה
שלמה אבינר

אבינר

מכתב הסכמה
מאת הרב יעקב צקוטאי שליט"א
רב העיר מודיעין

הובאו לפני גיליונות הספר "התנ"ך שלנו" על ספר שופטים. מעשי ידי אומן, רב פעלים לתורה ולתעודה, חכו ממתקים וכולו מחמדים. תהילתו בקהל חסידים יראת ד' היא אוצרו ועליו יציץ נזרו. מזכה הרבים בתורה ובמעש"ט כבוד מכובדנו יקיר והאהוב הרה"ג אלון חזני שליט"א רב קהילה החשובה "אור התורה" בעירנו.

משחר נעוריו הכרתי את משפחתו, בית של תורה, יראת שמים ואהבת תורה.

מזה שנים רבות משמש בקודש בקהילתנו באהבה ומסירות למען הילדים והנוער. בפעולות קודש המחברים את הדור הצעיר לאבינו שבשמים.

והן עתה ממשיך הרה"ג אלון חזני בספרו "התנ"ך שלנו" על ספר שופטים בטוב דעת וטעם. מתוך גישה וראיה המתאימים לילדים לחבב עליהם את לימוד התורה. כזה ראה וקדש, עונג של תורה. חזק ואמץ.

ויזכה מכובדנו המחבר, להגדיל תורה ולהאדירה, ויפוצו מעיינותיך החוצה לזכות את הרבים באהבת תורה ויראת שמים.

ויתן לו הקב"ה עוז ותעצומות להוציא עוד כהנה וכהנה ספרים חשובים ללימוד הנביאים והלכה, מתוך אהבה ורצון. וימלא הקב"ה משאלות ליבו לטובה ולברכה אכ"י.

בברכת התורה והארץ,
הרב יעקב צקוטאי

מכתב הסכמה
מאת הרב חיים דרוקמן שליט"א
ראש ישיבת אור עציון ויו"ר מרכז ישיבות ואולפנות בני"ע

לכבוד
הרב אלון חזני
הרבה שלום וברכת ד'!

בהמלצתי על ספרך הטוב "התנ"ך שלנו" על ספר יהושע, הבעתי את הציפייה שבע"ה תמשיך ותוציא ספרים דומים על יתר ספרי התנ"ך.

והנה אנחנו זוכים בספרך החדש על ספר שופטים. **ספרים אלה שיונקים מתורת ארץ ישראל, אותה למדת בישיבתנו "אור עציון",** בוודאי מוסיפים ללימוד התנ"ך של ילדים.

כפי שכתבתי בברכתי לספרך הראשון: "ספר זה יכול גם לשמש את ההורים בלימודים עם ילדיהם. אמנם הילדים לומדים בבית הספר, אבל יש ערך מיוחד שההורים לומדים איתם, והרבה פעמים שואלים ההורים מה הם יכולים ללמוד אתם, מעבר ללימוד שהילדים לומדים בבית הספר".

רבתינו מלמדים אותנו שיש ערך מיוחד ללימוד תורה של ילדים: "אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה - אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן" (שבת קט"ב).

בברכת התורה והארץ,
חיים דרוקמן

חיים דרוקמן

עַל הַסֵּפֶר

הורים יקרים,

ספר זה נועד לסייע בלימוד פשוט התנ"ך באופן יסודי, והוא הותאם במיוחד ללימוד משותף של הורים עם ילדיהם.

פסוקי המקרא הם עיקר הספר. בסוגריים שבתוך הפסוקים נוסף פירוש בסיסי לסיוע בהבנת הכתוב. הפירוש מבוסס על גדולי פרשני הדורות: אונקלוס, רש"י, רד"ק, מצודות ומלבי"ם, לפעמים נעשה שימוש גם בפירוש "דעת מקרא" בן זמננו. למען הקריאה השוטפת, לא תמיד ישנה חזרה על פירושים לעניינים שכבר פורשו. כדי להקל על הקורא, נוסח הפסוקים הוא לפי הקרי - ולא הכתיב. לצד הפסוקים מובאות הרחבות ותוספות, למשל:

שאלות פשוט המלוות את הפסוקים - מטרתן: שיפור הלימוד וההבנה. ישנן גם שאלות "לדעתכם" שמטרתן פיתוח חשיבה מעמיקה, לשאלות אלו ייתכנו יותר מתשובה אחת נכונה. בקשו מילדכם נימוק לתשובתו ודונו עימו על כך. בסוף הספר מובא תשובון לשאלות, שימו לב שלא תמיד התשובה המובאת שם היא התשובה האפשרית היחידה.

שאלות נכון / לא נכון -

יש לזהות לפי הפסוקים אילו משפטים נכונים ואילו שגויים.

שאלות אתגר.

חידות חזרה על הפרק - ישנן חידות שמוצגים בהן איורים והילדים צריכים להשתמש בדמיון כדי למצוא את הקשר לפסוקים. במהלך השנים נוכחתי לראות שדמיון הילדים עולה על כל מה שיכולתי לדמיין בעצמי, על כן לא הבאתי את הקשרים שעלו בדעתי (למעט בפרק א', שבו העליתי תשובה לדוגמה).

הרחבות לפירושים, מדרשים קשורים, הרחבות ארכיאולוגיות, הרחבות על הטבע וביטויי לשון.

הרחבה לשונית של ביטויי לשון בני זמננו שמקורם בפרק.

מפות - משמשות להמחשת מהלך האירועים ומקומם. הדעות חלוקות בנוגע לכמה מהאתרים כך שנדרשתי להכריע. על פי רוב בחרתי את הדעה המתאימה לפשוט הכתוב או להגיון הצבאי.

המלצות ללימוד

בשלב הראשון טוב לקרוא עם הילד קבוצת פסוקים ברצף כדי שירכוש את לשון התנ"ך. לאחר מכן כדאי לחזור ולספר את תוכן הפסוקים בלשון פשוטה בעזרת פירושי המילים המשולבות בטקסט. לבסוף, מומלץ לעיין במפות המצורפות ובמסגרות ההרחבה ולענות ביחד על השאלות המצורפות לאותה קבוצת פסוקים.

ילדים בגילי הגן ובית הספר היסודי זקוקים לרוב להמחשה כמותית או מידתית, על כן מומלץ להשתמש בדוגמאות מוחשיות מהחיים, למשל:

- **להמחשת כמויות** - מספר הלוחמים שהשתתפו במלחמה הוא כמספר התושבים בעירנו...
- **להמחשת מידות** - המרחק שהמרגלים עברו הוא כמו המרחק מפה לבית של סבא וסבתא...
- **המחשת משקלים** - משקל הזהב הוא בערך כמשקל כיסא...

יהי רצון שספר זה יסייע להרבות לימוד תורה בישראל, ויתקיים בנו הפסוק:
"לא ימוש ספר התורה הזה מפיה, והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח).

מבנה הספר

10		א	הקדמה לתקופה
15		ב	
20		ג	ספורי השופטים
25		ד	
29		ה	
33		ו	
40		ז	
45		ח	
51		ט	
59		י	
61		יא	
68		יב	
71		יג	
74		יד	
78		טו	
82		טז	
88		יז	
90		יח	איש הישר בעיניו יעשה
94		יט	
98		כ	
104		כא	
107		תשובון	

ציר הזמן מבריאת העולם (תאריך עברי)

לידת אברהם אבינו — 1948

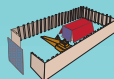
יציאת מצרים ומתן תורה — 2448

הכניסה ארצה בימי יהושע — 2488

הקמת המשכן בשילה — 2502

מות יהושע — 2515

תקופת השופטים

לידת שמואל — 2831

מעבר המשכן לנוב ולגבעון — 2871

חנפת בית המקדש הראשון — 2928

גלות עשרת השבטים — 3205

חרבן בית ראשון — 3338

בנית בית המקדש השני — 3408

חרבן בית המקדש השני — 3828

תקומת מדינת ישראל
התש"ח — 5708

הַקְּדָמָה לַתְּקוּפָה

פְּרָקִים א-ב

מצב כבוש הארץ

השבטים יהודה ושמעון ממשיכים בכבוש הארץ

א ויהי אחרי מות יהושע. וישאלו בני ישראל ביהוה - על ידי הכהן הגדול באורים ותמים. לאמר: מי יעלה לנו אל הכנעני בתחלה להלחם בו - מי הראשון שיצא להשלים את כבוש נחלתו?
 ב ויאמר יהוה: יהודה יעלה. הנה נתתי את הארץ בידו.
 ג ויאמר {שבט=} יהודה לשמעון {=השבט} אחיו: עלה אתי כנגדי {=עזר לי לכבוש את נחלתי}, ונלחמה בכנעני. והלכתי גם אני אתך {=גם אני אעזר לך} בגורלך.
 וילך אתו שמעון.

1. למה בני ישראל שואלים באורים ותמים ואינם שואלים את מנהיג העם?
2. לאיזה שבט אמר ה' לצאת להלחם ראשון?
3. לאיזה שבט פנה לעזרה השבט הנבחר?
4. לדעתכם, מדוע עם ישראל שואלים מי השבט שיצא ראשון להלחם, במקום לצאת למלחמה כלם יחד? מה הדבר מלמד על מצב העם באותה תקופה?

השלימו את ההסכם שבאיור:

"אורים ותמים"

כשאומרים היום על מישהו שהוא "האורים והתמים" בדבר מסוים, הכוונה שהוא הממחה בדבר, מי שאפשר לסמוך על דבריו בבטחה באותו ענין.

ספר שופטים מתפרס על פני יותר מ-3000 שנים - לעמת ספר יהושע שמתרע על תקופה קצרה של 28 שנים בלבד!

1. באילו עמים התחיל שבט יהודה להלחם?
2. מה עשו למלך בזק מדוע?
3. מלך בזק אומר שקצצו את בהונותיו משום שהוא -----.
4. דברי מלך בזק מזכירים את הבטוי: "----- כנגד מדה".

עינו במפה - לאיזו עיר קרובה העיר בזק?

- ◆ שבט יהודה כבש את ירושלים ושפץ את כל מה שנהרס במלחמה.
- ◆ שבט יהודה נצח במלחמה את הענקים שגרו בחברון.
- ◆ לעיר קוראים: "קרית ארבע" על שם ארבעת הפתחים שהיו לה.
- ◆ כלב הבטיח לאיש שיכבש את קרית ספר שיהיה פטור מתשלום מסים.
- ◆ עכסה לא רצתה שאבא שלה יתן לה נחלה כי בקושה לגור בנגב.
- ◆ עכסה אמרה שהנחלה שהיא ובעלה קבלו חסרות מקורות מים ולכן היא מבקשת מתנה נוספת.

המלחמה בבזק

ד ויעל יהודה, ויתן יהודה את הפנעני והפרזי בידם, ויכוס בבזק - (הרגו באזור בזק) עשרת אלפים איש. ה וימצאו את אדני בזק - (מלך בזק) בבזק, וילחמו בו ויכו את הפנעני ואת הפרזי. ו וינס - (ברח) אדני בזק. וירדפו אחריו ויאחזו אותו ויקצצו - (כדי שלא יוכל להלחם, וגם כדי להפחיד את שאר המלכים כך שלא יבואו להלחם בישראל) את בהנות ידיו ורגליו. ז ויאמר אדני בזק:

שבעים מלכים - (ששכיתו), בהנות ידיהם ורגליהם מקצצים - (שקצצתי), היו - (המלכים ששבה) מלוקטים - (שירי מאכל שפלו) תחת שלחני - (ורק זה מה שקבלו לאכל). פאשר עשיתי - בן שלם לי אלהים! ויביאוהו ירושלים, וימת שם.

כבוש ירושלים ואזור חברון

ח וילחמו בני יהודה בירושלים וילכדו - (כבשו) אותה ויכוה לפי חרב - (בחלק החד של החרב) ואת העיר שלחו כאש - (שרפו). ט ואחר ירדו בני יהודה להלחם בפנעני יושב החר והנגב והשפלה. י וילך יהודה אל הפנעני היושב בחברון, ושם חברון לפנים - (פער): קרית ארבע - (עירו של ענק הנקרא: "ארבע"). ויכו את ששי ואת אחימן ואת תלמי - (בניו הענקים של אותו ענק). יא וילך משם אל יושבי דביר, ושם דביר לפנים: "קרית ספר". יב ויאמר כלב:

אשר יכה את קרית ספר ולכדה - (יכבש אותה) - ונתתי לו את עכסה בתי לאשה!
 יג וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו, ויתן לו את עכסה בתו לאשה.
 יד והי בבוזה - (בזית בעלה), ותסיתהו לשאל - (נסתה לשכנע את עתניאל לבקש) מאת אביה השדה - (שדה אימתו), ותצנח מעל החמור, ויאמר לה כלב: מה לך?
 טו ותאמר לו: הבה לי ברכה - (מתנה), כי ארין הנגב - (יבשה, בלי מעינות) נתתני - ונתתה לי גלת מים - (מעינות)!
 ויתן לה כלב את גלת עלית - (במעלה החר) ואת גלת תחתית - (בבקעה שבתחתית החר).

הספור על עכסה מזכר גם בספר יהושע, בפרק טו. את השם: "עתניאל" יש לקרוא כך: עתניאל (הקמץ מתחת לעי"ן הוא קמץ קטן הנקרא כחולם).

1. מה קשה בתאור: "עתניאל בן קנו אחי קלב" (רמז: "קלב בן יפנה")?
2. רש"י מתרגם: "מאמו", נסו להסביר. לפי רש"י יוצא שלאביו החורג של עתניאל קראו: _____.
3. האם תוכלו לחשב על דרכים נוספות לענות על קשיה זו?

1. עינו בהרחבה - מדוע בני הקיני עברו ממקומם והתיישבו עם שבט יהודה?
2. איזה נשק היה לבנענים שלא היה לעם ישראל?
3. בגלל הנשק הזה לא סלק שבט יהודה את הבנענים שהתגוררו ב_____ , אף שנצח את הבנענים שהתגוררו ב_____.
4. האם אזור ירושלים שבנחלת שבט בנימין נכבש?
5. איזה עם ישב בירושלים באותו זמן?
6. כיצד רואים בפסוקים ששבט יהודה קים את הסכמו עם שבט שמעון?

המשך כבוש נחלות יהודה ושמעון

טו ובני קיני חתן מושה {=לאחר סיום כבוש הארץ} עלו מעיר התמרים {=יריחו} את {=עם} בני יהודה {=ועברו} מדבר יהודה, אשר בנגב {=דרומית} ערד וילך {=חמיני} וישב את העם {=עם שבט יהודה}.

יז וילך יהודה את שמעון אחיו וכבו את הבנעני וישב צפת {=עיר בדרום הארץ} ויחרימו {=כבשו} אותה, ויקרא את שם העיר: "הרמה".

יח וילכד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה ואת עקרון ואת גבולה. **יט** והי יהודה את יהודה, וירש {=השמיד} את {=יושבי} אזור {הר, כי לא {=כבש} להוריש את ישבי העמק, כי רכב ברזל {=מרכבות} להם.

כ ויתנו לכלב את חברון, כאשר דבר מושה. וירש משם את שלשה בני הענק.

כא ואת היבوسی ישב ירושלים {=שהלכה בנחלת בנימין והלכה ביהודה} לא הורישו בני בנימן, וישב היבوسی את בני בנימן בירושלים עד היום הזה {=עד פתיבת הספר}.

מי היו בני שבט הקיני?

שבט הקיני, שבטו של יתרו חותן משה, לא היה ישראלי ואף ישב בין הבנענים. לפני ששבט יהודה יצא להלחם בבנענים הוא קרא לבני הקיני לצאת מהמקום, כנראה כדי שלא יפגעו במלחמה. בדומה לכך אמר להם שאול המלך בספר שמואל א (טו, ו): "לכו סרו {=הפרידו} רדו מתוך עמלקי - פן אספך {=אכלה אותך} עמו, ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים". בזאת קימה הבטחת משה ליתרו: "והיה כי תלך עמנו, והיה הטוב ההוא אשר ייטיב יהוה עמנו - והטבנו לך" (במדבר י, לב).

- ◆ ה' נלחם בשביל בני יוסף בזמן שנחו בבתיהם.
- ◆ בני יוסף שלחו מרגלים כדי לראות אם העיר לוו היא מקום טוב.
- ◆ המרגלים גלו את הכניסה לעיר לפי שלטים.
- ◆ המרגלים הבטיחו לאיש שתפסו שלא יהרגו אותו ואת משפחתו אם יראה להם את הכניסה לעיר.
- ◆ האיש סרב להצעתם ולכן הרגו אותו.
- ◆ בני יוסף לא הצליחו לכבש את העיר.
- ◆ האיש הלך לארץ החתים, בנה בה עיר וקראה: "ירושלים".

בני יוסף כובשים את בית אל

כב ויעלו {=למלחמה} בית יוסף {=השבטים אפרים ומנשה} גם הם בית אל, ויהנה עמם {=ה' הצליח מעשיהם}. **כג** ויתירו {=מלשון: "לתור", "מגד", שלחו מרגלים} בית יוסף בבית אל, ושם העיר לפנים: "לוז". **כד** ויראו השומרים {=אלו שנשלחו לרגל} איש יוצא מן העיר, ויאמרו לו: הראנו נא את מבוא העיר - ועשינו עמה חסד {=נשאיר אותך בחיים}! **כה** ויראם את מבוא העיר {=הכניסה הסודית לעיר}. ויכו {=הרגו} את {יושבי-} העיר לפי הרב {=פחלק החד של הרב}, ואת האיש ואת כל משפחתו שלחו. **כו** וילך האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא שמה: "לוז", הוא שמה עד היום הזה.

1. באותה תקופה טרם התגלתה לעם ישראל קדשת ירושלים. בטוי לכך נוכל לראות מדברי־מה שלא עשה שבט יהודה אחר כבוש אזור ירושלים - מהו?
2. האם ידוע לכם על עוד מקרה שמרגלים הבטיחו למישהו להשאירו בחיים?

השבטים שלא השלימו את כבוש הארץ

כז ולא הוריש {=השמיד} **מנשה** את בית שאן ואת בנותיה {=הנפירים הקטנים שביניהם} ואת מענה ואת בנתיה ואת יושבי דור ואת בנותיה ואת יושבי יבלעם ואת בנתיה ואת יושבי מגדו ואת בנותיה, ויאזר {=רצה} הכנעני לשובת בארץ הזאת {=ולכן נלחם בישראל}. **כח** ויהי כי חזק ישראל {=קשעם ישראל התחזק}, וישם את הכנעני למס {=דרש מס מהכנענים} {אכל=}, והוריש לא הורישו.

כט ואפרים לא הוריש את הכנעני היושב בגזר {=שם מקום}, וישב הכנעני בקרב {=בתוך נחלת אפרים} בגזר.

ל זבולן לא הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי נהלל, וישב הכנעני בקרב, ויהיו למס.

לא אשר לא הוריש את יושבי עפו ואת יושבי צידון ואת אהלבה ואת אכזיב ואת חלבה ואת אפיק ואת רחב. **לב** וישב האשרי בקרב הכנעני יושבי הארץ כי לא הורישו.

לג נפתלי לא הוריש את יושבי בית שמש ואת יושבי בית ענת וישב בקרב הכנעני יושבי הארץ, וישב בית שמש ובית ענת היו להם למס. **לד** וילחצו האמורי את בני דן ההרה {=דחקו את בני דן להשאר בהר} כי לא נתנו לרדת לעמק.

לה ויאזר האמרי לשובת בהר חרס באילון ובשעלבים, ותכבד יד בית יוסף, ויהיו למס {=בני יוסף עזרו לבני דן וגבו מס מהכנענים}. **לו** וגבול האמרי ממועלה עקרבים מהפלע ומעלה.

1. בתחלת הפרק למדנו שהשבטים יהודה ושמעון המשיכו בכבוש נחלתם גם אחר מות יהושע וסלקו ממנה את רב יושביה הכנענים. האם כל השבטים נהגו כמותם?
 2. מה דרשו השבטים מהכנענים שנשארו בארץ?
 3. האם בני דן נצחו את האמורי בעצמם וסלקו אותם מהארץ?
 4. מי עזר לשבט דן?
- אחרי ששבט דן והעוזרים לו נצחו את האמורי, האם סלק האמורי מהארץ?
6. האם יש בפסוקים אלו שמות מקומות המכרים לכם מימינו?

"ויהיו למס"

"מס" באותה תקופה משמעותו גיוס לעבודת כפיה. הגיוס לעבודה נעשה על ידי שרי מסים שפקחו על הגיוס מטעם המלכות. רק בתקופת דוד המלך החל מסוי כספי מסדר.

אילו שבטים אינם מזכרים בפרק? מדוע לדעתכם הם אינם מזכרים?

חידה

מה הקשר של התמונות הללו לפרק?

